

ISSN: 2149-0821

Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Science

Yıl: 6, Sayı: 33, Ocak 2019, s. 441-455

Mustafa DAĞDEVİREN

Sivas M. Sarısözen Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Öğretmeni,
mustafadagdeviren@hotmail.com

Doç. Dr. M. Serkan ÇAKIR

İnönü Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Müzik Bilimleri Bölümü,
Müzikoloji Ana bilim Dalı, serkan.cakir@inonu.edu.tr

CUMHURİYETTEN GÜNÜMÜZE HALK MÜZİĞİNİN DERLENMESİ, İCRASI VE EĞİTİMİ KONUSUNDA YER ALAN KURUM VE KURULUŞLAR

Özet

Çalışmanın amacı; Cumhuriyet döneminden başlayarak halk müziği verilerinin toplanması arşivlenmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması kapsamında derleme yapan kurumların çalışmalarının, toplanan arşivlenen bu belgelerin içerik analizleriyle birlikte bilimsel bir alt yapıyla işleyerek gelecek nesillere aktarmayı amaçlayan eğitim kurumlarının çalışmalarının ve toplanan verilerin doğru bir şekilde icra edilerek doğru bir şekilde temsil edilmesi ve yaygınlaştırılmasını gerçekleştiren kurum ve kuruluşların çalışmalarının araştırılmasıdır.

Çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama (survey) yöntemi kullanılmıştır. Araştırma, Cumhuriyet döneminde müzikte modernleşme bağlamında halk müziği derlemelerinden başlayan ve günümüze kadar geçen süreç ile sınırlandırılmıştır.

Araştırmanın sonucunda, halk müziği derleme çalışmalarının başlangıcında evrensel müziğe ulaşma fikriyle ya da sentez oluşturma fikriyle başladığı, derlenen türkülerin birçoğunun notaya alınmadığı bu notaya alınmayan türküler için başlatılan çalışmaların içerikleri, eğitim ve icra kurumlarının çalışmaları saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk Halk Müziği Kurumları, derleme, TRT, Dârü'l-Elhân, Kültür Bakanlığı, Eğitim Kurumları

**ORGANIZATIONS AND INSTITUTIONS TAKING PLACE IN
THEORISATION OF TURKISH FOLK MUSIC FROM REPUBLIC TIME
TO PRESENT**

Abstract

The aim of the study is to investigate the studies of the institutions and organizations that carry out their representation and dissemination correctly by the way data collected in the correct way, the studies of the educational institutions aiming to transfer these archives to the next generations with the content analysis of the archived archives and the work of the institutions gathering the collection of folk music from the republic period and archiving them in the context of transferring to the next generations.

Descriptive scanning method was used in the study. The research was limited to the period starting from the folk music collections in the context of modernization in the Republican period.

As a result of the research, at the beginning of the compilation studies of folk music, the idea of reaching universal music or the idea of creating a synthesis started with the idea of creating songs and many of the compiled folk songs were not noted and the contents of the works initiated for the folk songs which were not included in this note were determined.

Key Words: Turkish Folk Music Institutions, Compilation, TRT, Darü'l-Elhan, Ministry of Culture. Education Institutions

GİRİŞ

Kültür, insanların toplumsal ve sosyal yaşamlarını, geleneklerini, sanatlarını nesilden nesile aktardıkları yaşayan bir olgudur. Kültürün şekillenmesinde yaşanan coğrafyanın etkileri de göze çarpmaktadır. Anadolu'da kültür yüzyıllar boyu göçler, savaşlar, farklı etnik yapıya sahip toplulukların bir arada yaşaması gibi çeşitli etmenlerle birbirini etkilemiş günümüze kadar ulaşmıştır. Yaşayan kültürün en önemli kollarından biri de geleneksel müzikleridir.

Kadim bir geçmişe sahip olan, uzun yıllar usta çırak ilişkisiyle, meşk yoluyla ve kulaktan kulağa ve nesilden nesile hafıza aktarımıyla günümüze kadar ulaşan halk müziği mirasımızda kurumsallaşma ilk olarak Dârü'l-Elhân'la birlikte ortaya çıkmıştır. Derlemelerin ilk defa kurumsal olarak yapılmasıyla birlikte başlayan süreçten günümüze kadar çeşitli evrelerden geçtiği bilinmektedir. Dârü'l-Elhân, Ankara Devlet Konservatuarı, Halkevleri, Köy Enstitüleri, bazı dernek kuruluşlar, Türk Müziği Devlet konservatuarları, Kültür ve Turizm Bakanlığı Eğitim ve Araştırma Genel Müdürlüğü, Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Daire Başkanlığı (HAGEM), TRT, Milli Folklor Araştırma Dairesi (MİFAD) gibi halk müziği araştırma birimleri ve Devlet Türk Halk Müziği Korolarının çeşitli çalışmaları bulunmaktadır. Özellikle son yıllarda yapılan öğretim programları güncellemeleriyle birlikte müzik öğretmeni yetiştiren kurumlar, genel müzik eğitimi veren kurumlar ve güzel sanatlar liseleri gibi kurumların halk müziği çalışmaları dikkat çekmektedir. Yukarıda belirtilen kurumlar derleme icra ve eğitim gibi alanlardan sadece birisine yoğunlaştığı gibi bazen de hem derlemede hem eğitimde hem de icrada çeşitli görevler üstlenmişlerdir

Özellikle radyoların yayın hayatına başlaması ve yaygınlaşması, TRT'nin Yurttan Sesler, Bir Türkü Öğreniyoruz programıyla türkülerin hem tanıtılması, hem yaygınlaştırılması, hem de bir okul gibi halka öğretilmesi açısından önemlidir. Radyo yıllarca Türk Halk Müziğinin kurumsallaşması bakımından bir okul görevi görmüştür.

Cumhuriyet döneminde Türk Halk Müziğinin kültürel ve sanatsal boyutundan bahsedebilmemiz için öncelikli olarak o dönemin kültürel ve siyasi yapısını hazırlayan ülkemizdeki ve dünyadaki duruma bir göz atmak gerekmektedir. Milliyetçilik akımlarının başlaması ve bu akımların halklar üstündeki etkisi birçok ülkeyi milli olan kavramların çalışmalarını yapmaya teşvik etmiş ve bu akım birçok ülkeye yayılmıştır.

Ülkemizde Tanzimat'la birlikte askeriye başta olmak üzere eğitim, sosyal, kültürel, müzik gibi birçok alanda batıya doğru yönelmenin olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bu yönelme cumhuriyete kadar etkisini sürdürmüş cumhuriyetle birlikte zirveye ulaşmıştır. Özellikle müzik konusunda çeşitli fikirler ortaya atılmış, evrensel müziğe ulaşmada halk müziğinin kullanılması en çok tutulan fikir olmuştur. “Cumhuriyetle birlikte dönem politikaları gereği halk müziklerinin toplanıp çok sesli müzik teknikleriyle seslendirilmesi için bir alt yapı oluşturma fikriyle, salt olarak kullanımından ziyade evrensel müziğe ulaşma fikri doğrultusunda önemli çalışmalar yapılmıştır” (Dağdeviren 2018a: 118).

Halil Bedî Yönetkenin, Osman Zeki Üngör, Mesut Cemil, Musa Süreyyâ Bey ve Cemal Reşit Rey gibi Alafranga mûsikîyi savunan mûsikîşinâslar ekseriyetle millî Türk mûsikînin halk şarkılarına doğru gitmesi gerektiğini, Türk kompozitörlerin halk şarkılarının temlerini Garp tekniğiyle işleyerek millî bir Türk mûsikî ekolü yaratabileceklerini düşünmüşlerdir (Deniz, Ü. 2018a: 508)

İlk Derleme Çalışmaları

Ülkemizdeki derlemeler kurumsal bir niteliğe dönüşmesi cumhuriyet döneminin ilk yıllarına denk gelmektedir. Yönetken, XIX. yüzyıl sonu ve XX. yüzyıl başlarında, “Türkiye’de müzik folklorunun öneminden, Türk halk şarkılarının modern Türk müziğine esas olacağından dolayı onların bir an önce toplanmasından ilk olarak bahseden kişinin İstanbul Konservatuarı direktörü ve müzik tarihi öğretmeni Musa Süreyya olduğunu ifade etmiştir (Yönetken, H. B. 1982: 5). Derleme çalışmalarının yapılması gerekliliğini ilk ifade eden kişi Rauf Yekta Bey’dir. Deniz, konu ile ilgili olarak Rauf Yektâ Bey’in 1898 yılında yazdığı makaleyi işaret ederek makale ile Türk halk müziğinde derleme çalışmalarının gerekliliğini söyleyen ilk Türk müzikoloğu olduğunu ifade etmiştir (Deniz, Ü. 2018b: 257)

1916 yılında çeşitli dergi ve gazeteler yaptıkları yayın faaliyetleriyle bu konuyu işlemiş, derleme çalışmalarıyla ilgili makaleler ve yayınlar yaparak hizmet vermeye çalışmışlardır. Ülkütaşır bu yayın organlarıyla ilgili olarak İlkdam gazetesindeki ve Türk Yurdu dergisindeki yayınları (Ülkütaşır, M. Ş. 1973: 30), Feyzi ise bunlara ek olarak Halka Doğru, Yeni Mecmua’daki yayınları ve makaleleri (Feyzi, A. 2015: 829) örnek göstermektedir. Yapılan yayınlar yazıldıkları dönemde istenilen hedefe ulaşmada yeterli kalmasa da derleme sürecine az da olsa ivme kazandırmıştır.

Derlemelerle ilgili olarak kurumsal anlamda çalışma yapan ilk kurum Dârü’l-Elhân’dır. Dârülelhan 1917 (1333) senesinde Birinci Dünya Savaşı devam ederken Maarif Nâzırı Ahmet Şükrü Bey’in nezareti zamanında vekiller heyeti kararıyla eğitim ve öğretime hazır hale

gelmiştir (Kolukırık, K. 2014: 484). Osmanlı Devleti'nde kurulan ilk resmî müzik okulu olan Dârüelhan'ın misyonunu Kolukırık “dünya müzik kültürünün Türk müzik kültürü ile aynı ortamda evrensel bir anlayış içerisinde sistematik ve kurumsal bir yapıda pedagojik eğitim ilkelerine uygun bir anlayış içerisinde müzik eğitimi vermek” olarak ifade ederek bu düşünce bakımından kendisinden önceki kurumlardan ayrıldığını ifade etmiştir (Kolukırık, K. 2014: 485).

Gazimihal'in aktardığına göre Konservatuvar Müdür Muavini Ziya Bey 1922 senesi sonlarına doğru Dârü'l-Elhân müdürü Musa Süreyya Bey'e halk türkülerimizi toplamayı teklif etmiştir. Teklif uygun bulduktan sonra Ziya Bey 14 sorudan oluşan ve üzerinde cevap bölümleri de olan bir anket kaleme alıp 2000 küsür tane bastırılarak Maarif Vekâleti tarafından Anadolu'nun her tarafına gönderilmiştir (Gazimihal, M. R. 2006: 143).

Dârü'l-Elhân'ın Halk şarkılarını tespit ve kayıt altına almak amacıyla hazırladığı anket formunda katılımcılardan, şehirlerindeki icracılardan müzik cemiyetlerine, yörede okunan halk şarkılarını ve bu şarkıları çıkaranların kimliğinden, bu şarkılarından en fazla sevilen ve söylenenlerinin notalarının yazılarak gönderilmesine, şehirdeki saz yapımcılarından yörede söylenen milli ve vatani şarkıların bilgilerine kadar cevaplar istenmiştir.

Ziya Bey'in anket sonuçlarıyla ilgili olarak bir heyet oluşturulduğunu ancak gönderilen parçaların iyi notaya alınmadıklarını bazı belgelerin boş geldiğini sonuç olarak beklenen bir neticeye ulaşılmadığını değerlendirmiştir. Anket sürecinin 3 sene bu şekilde geçtiğini ifade eden Ziya Bey, ele geçen türkülerini, oldukça "zapt edinebilir" ve "fena yazılanlar" diye ikiye ayırdıklarını belirtmiştir (Gazimihal, M. R. 2006: 143).

1920 yılında kurulan İstanbul Kültür (Hars) Müdürlüğü'nün yapmış olduğu derleme çalışmaları tarihsel açıdan önemlidir. Bir çok çalışmada (Şenel, S. 1999: 110, Altuğ, N. 2015: 24, Elçi, A. C. 2008: 43) ilk derleme çalışmalarının 1925 yılının yaz aylarında Maarif Vekaleti Hars Dairesi Müdürü Hamit Zübeyir Koşay'ın girişimleriyle Galatasaray Lisesi Müzik öğretmenlerinden Seyfettin Asaf ile kardeşi Sezai Asaf'ın, Batı Anadolu'da derleme çalışmaları için görevlendirildiği belirtilmiştir.

Derleme çalışmalarına İzmir'den başlayarak Batı Anadolu'dan İstanbul'a gelen ekip, gezilerinin aşamalarını, gittikleri yerlerde Türk Ocaklarının da desteğini aldıklarını, derleme çalışmaları yanında halkın müzik kültürü hakkındaki görüşlerini, birçok yerde verdikleri konserleri, gittikleri yerlerde kullanılan müzik aletleri hakkındaki açıklamaları "Musikimiz Hakkında Bir Rapor" başlığı ile 1926 yılında, Yurdumuzun Nağmeleri adı ile çıkan ilk derleme kitabının başında yayınlamışlardır.

“Yurdumuzun Nağmeleri” kitabındaki raporda dikkati çeken önemli bir konu ise Asaf Kardeşlerin verdikleri konserlerdir. Ödemiş'te verilen konserle ilgili düşüncelerini; ‘Halkımıza Avrupa müziğinin ne kadar ileri gittiğini göstermek kulaklarına batı müziğiyle bir bilgi ve kültür oluşturmak üzere büyük bestekarlardan ve seçkin eserlerden oluşmuş programlarla iki defa konser verdik (Asaf, S. Asaf, S. 1926: 2)’ şeklinde rapor etmişlerdir. İlk derleme çalışmasında dönem politikaları uygulanmaya başlanmış halk müziğinin ileri batı müziğiyle işlenerek milli müzik oluşturma fikri uygulanmaya başlamıştır.

Bela Bartok'un ‘Yurdumuzun Nağmeleri’ kitabının önsözündeki eleştirileri, anket çalışmalarının başarısızlıkla sonuçlanması, başka yöntemlerin bulunması gerekliliğini ortaya koymuştur.

1926 senesinde Dârü'l-Elhân müdürlüğüne gelen Ziya Bey, her şeyden evvel başka memleketlerde halk bilimi ve folklor alanında neler yapıldığını araştırdığını, Berlin'de bulunan Doğu Bilimci Dr. Ruber Lehman ile o zaman Paris'te bulunan Cemal Reşit Bey'in en ciddi tarzın fonograf ile çalışmak olduğunu bildirdiğini, plaklarla birlikte bir fonograf makinesi göndermesi hususunda Cemal Bey'e yazdığını belirtmiştir. 3 Temmuz 1926'da "Pate" fabrikası tarafından imal edilmiş bir makine İstanbul'a geldi. (Gazimihal, M. R. 2006: 144). Dârülelhan derleme heyeti 31 Temmuz 1926 tarihinde Haydarpaşa İstasyonu'ndan trenle derleme seyahatine çıkmıştır. (Özcan, N. 2012, s. 410).

Yönetken bu derleme gezisiyle; Müzik folkloruna ait ilk derleme olduğunu, Rauf Yekta, Dürrü, Ekrem Besim, ve Yusuf Ziya'dan oluşan ekibin Sivas içinde çalışmış ve mükemmel olmayan ses kaydedici makinelerle zapt edilen ezgilerden bir kısmının notalarının İstanbul Konservatuarı halk türküleri yayımları arasında bazı defterlerde neşredildiğini (Yönetken, H.B. 1946) açıklamıştır.

Dârü'l-Elhân tarafından yapılan 4. derleme gezisiyle ilgili olarak Yönetken görüşlerini; Heyete film makinasıyla katılan Remzi Bey'in oyunları filme aldığı, bunun bizde folklor derlemelerinde ilk film çalışması olduğunu belirtmiştir. Bu seyahat sonunda İstanbul Konservatuarı M. R. Kösemihal (Gazimihal) yazdığı 'Şarkı Anadolu Türkü ve Oyunları' adlı eserini yayınlamıştır. (Yönetken, H. B.1966: 65) şeklinde ifade etmektedir.

Dârü'l-Elhân adına yapılan bu derleme gezilerinde derlenen ezgilerin bazılarının nota ve sözleri "Anadolu Halk Şarkıları" olarak 14 defter şeklinde yayınlanmıştır. ilk 7 si Dârülelhan sonrakiler İstanbul Konservatuarı yayını olarak basılmıştır. 15. Defter Saygun'un "7 Karadeniz havası ve bir horon" adıyla yayınlanmıştır. Ayrıca kurumun "Dârülelhan Mecmuası" adında çıkardığı bir dergi bulunmaktadır. Kolukırık; dergi ile ilgili olarak 1924 Şubatından başlayarak 1926 Şubatına kadar geçen iki yıllık süre içerisinde toplam 7 sayı yayımladığını bildirmiştir (Kolukırık, K. 2014: 489)

1928 yılında Dârü'l-Elhân İstanbul Konservatuarı adını almış 1932 yılında da ismi İstanbul Belediye Konservatuarı olarak değiştirilmiştir.

1927 yılında kurularak folklor alanında ilk bilimsel derneğimiz olma statüsüne sahip olan Türk folklor çalışmalarını bilimsel bir zemine oturtmaya çalışmak amacıyla Ziyaeddin Fahri'nin (Fındıkoğlu) öncülüğünde "Anadolu Halk Bilgisi Derneği" adı altında 1 Kasım 1927'de kurulan dernek, 18 Mart 1928'de "Türk Halk Bilgisi Derneği" adını almıştır. Derneğin en önemli faaliyeti 1929'dan itibaren çıkarmaya başladığı 'Halk Bilgisi Haberleri' adındaki dergidir (Karabulut, T. K. 2013: 143, Ülkütaşır, M. Ş. 1973: 39). Folklorun her dalına değinerek 124 sayı çıkarmış olan Halk Bilgisi Derneği 1932 Şubat ayından itibaren -ilmi, idari- tüm hüviyetiyle Halkevlerine devredilmiştir (Ülkütaşır, M. Ş. 1973: 44).

1929-1937 Tarihlerindeki Çalışmalar

1931 yılında Sivas'ta kurulan Halk Şairlerini Koruma Derneği'nin gerçekleştirdiği "Halk Şairleri Bayramı" önemli bir etkinlik olup birçok Âşık'ın tanınmasına, Muzaffer Sarısözen'in de halk müziği adına yaptığı önemli yazılarının gün yüzüne çıkmasına vesile olmuştur. Gerçekleştiren bu etkinlik için 1932 yılında bir kitapçık hazırlanmış olup kitapçıkta etkinliğe katılan âşıkların fotoğraflarıyla birlikte bazı dörtlükleri de verilmiştir. Kitapçıkta ayrıca Âşık Veysel'in "Seherde Ağlıyor Bülbül" adlı türküsünün de Muzaffer Sarısözen tarafından notaya

alınmış örneği bulunmaktadır. Kitapçıkta Sarısözen'in notaya aldığı "Sivas Düz Halay ve Ağırılama" oyunları vardır. Ayrıca halayın içeriği ile ilgili olarak hem görseller hem de bilgiler yer almaktadır. Yönetken; "Sivas Halayı" başlıklı makalenin, konusunda, ülkemizdeki ilk ilmi yayın olduğuna işaret etmiştir. Ayrıca Yönetken bu makale için bizde Halaylar hakkında neşredilmiş ilk etüt ve notalar, bizde ilk halay notaları, fotoğraflar da ilk halay fotoğraflarıdır şeklinde bir açıklama yapmıştır (Yönetken, H. B. 1946). Sivas Halk Şairleri Bayramı" isimli kitabın 2017 yılında Sivas Kültür Müdürlüğü tarafından orijinal hali ile tıpkıbasımı gerçekleştirilmiş olup ilgililer için tarihi bir kaynak olarak kütüphanelerdeki yerini almıştır.

1932 de kurulan halkevleri 'Halkevleri Çalışma Talimatnamesi'ne göre çeşitli kollardan oluşmaktadır. Bu kollardan biri olan Güzel Sanatlar Şubesinin en önemli görev ve sorumluluklarından birisi de halk arasında özellikle köylerde yaşamakta olan türkülerini notaları ile derlemektir (Duman, 2013: 149). Saygun; "Halkevleri, açılacak Halkodaları ile beraber müzik folklorumuzu toplamaya ve bilmeye, asrın metot ve tekniği ile donanmış sanatkârı bu folklor ile doyurarak halkı kavrayacak Türk eserleri yaratabilmesine elverişli bir muhit olmaya çalışacaklardır" (Saygun, A. A. 1940: 6) şeklinde halkevlerinin müziksel misyonlarından bazılarını ifade etmiştir.

Halkevleri ülke genelinde çalışmalarını sürdürürken, Ankara Halkevi başkanı 1936 yılının Nisan ayında Macar besteci Bela Bartok'a halk müziği derlemesi yöntemleri hakkında ve kendi bestecilik ilkeleri üzerine bir konferans vermesi için resmi davet göndermiştir. 2 Kasım 1936 da İstanbul'a gelen Bartok, İstanbul'da bir gün kalarak besteci Ahmet Adnan Saygun ile birlikte konservatuvar müfredatını incelemiştir. Ankara'da çeşitli konferanslar ve birkaç konser verdikten sonra Osmaniye kasabasına bağlı, köylere derleme çalışmaları yapmıştır. Bu derlemelerden sonra Bartok Budapeşte'ye giderek elindeki bulunan 64 kovan dolusu ezgiyi notaya geçirmek için çalışmalara başlamıştır. Çalışmalarının büyük kısmını 1937 yılının Mayıs ayında tamamlamış olsa da, türkü sözlerinin yazımında çıkan sorunlar nedeniyle çalışmalarına bir yıl kadar ara vererek 1938 Mayıs'ında yeniden çalışmalara başlamış, güftelerin geri kalanını Rasonyi'ye tekrar göndermiştir (Sipos, J. 2009: 21).

Ankara Halkevi Ferruh Arsunar'ın derlediği türkülerini "Türk Anadolu Halk Türküleri" adlı kitapta yayınlamış ve bu türkülerin duyurulmasını sağlamıştır. Ferruh Arsunar'ın Elazığ'daki çalışmaları ise Elazığ Halkevi tarafından "Elazığ Türküleri ve Oyun Havaları" 1936, "Ergani Bakır Madeni Türküleri"1937, "Tunceli Dersim Halk Türküleri ve Pentatonik" 1937, adlı kitaplarda yayınlanmıştır (Ülkütaşır, M. Ş. 1973: 62).

Halkevleri göze ve kulağa yönelerek daha verimli çalışmalar yapmak için 1940 yılına kadar 162 eve radyo göndererek ve bunlardan genelde toplu biçimde yararlanılmasını sağlamıştır (Zeyrek, Ş. 2006: 48). Uzunca bir hizmet döneminden sonra faaliyetine ara veren Halkevleri 27 Mayıs 1960 devriminden sonra, 1963 yılında yeniden kurulmuştur. Ne yazık ki eski Halkevleri çağına faaliyet gösteremeyen bu kuruluşlar, folkloru sadece halk müziği ve oyunları sayan dar bir anlayışın benimsemişlerdir, 12 Eylül 1980 sonrasında politize olduğu gerekçesiyle kapatılmışlardır (Toygur, K. 1983:256).

1937-1952 Tarihlerindeki Çalışmalar

Bu yıllar arasındaki derleme çalışmaların büyük kısmını Milli Eğitim Bakanlığı adına Ankara Devlet Konservatuarı gerçekleştirmiştir. Çeşitli Halkevlerinin, Köy Enstitülerinin, özel derlemelerin yapıldığı bu dönem "Ankara Devlet Konservatuarı Derleme Gezileri" olarak bilinmektedir.

Cumhuriyetin ilânından sonra halk müziğinin derlenmesi, icrası ve yayılması noktasında önemli hizmet yapan kurumlardan birisi de radyodur. İstanbul'da Sirkeci'de ve Ankara'da Palas Oteli'nin bodrum katında yayına başlayan radyolarda başlangıçta halk müziği yayınları gerçekleştirecek kadroların olmadığından dolayı halk müziği yayınlarının kısıtlı olması dikkat çekmektedir. Sadi Yaver Ataman ve Tamburacı Osman Pehlivan İstanbul Radyosu'nda zaman zaman sazı ve sözü ile yayına katılmışlardır. Sadi Yaver Ataman Ankara Radyosu'nda da bazı açıklamalı programlar yapmış olup bazı programlarında da mahalli sanatçılara da yer vermiştir (Kaymak, M. 1982; 106). 1938 yılında Ankara Devlet Konservatuarı Folklor Arşiv Şefi olan Muzaffer Sarısözen Ankara Radyosunun Müdürü Vedat Nedim Tör ve yine radyonun Müzik Yayınları Müdürü Mesut Cemil'in önerileriyle Halk müziği yayınlarında görevlendirilmiştir. Halk müziği yayınlarında başlangıçta sanat müziği sanatçıları ile halk müziği sanatçıları bir arada olmuştur. Muzaffer Sarısözen'in topluluğu çalıştırmasının ardından, yayımda sazı ile de eşlik etmiş; Mesut Cemil ise yönetmiştir (Şenel 1999:116).

Muzaffer Sarısözen'in, Ankara Radyosu'ndaki ilk görevi "Yurttan Sesler" ve "Bir Türkü Öğreniyoruz" adıyla yayınlanan programlarının önemi büyüktür. Yurttan Seslerle ilgili olarak Ersoy: "Kültürel kimliğe ilişkin (ses dizgesi, oturtum, üslup, ses dizgesi, tür vb.) sayısız sembolü inşa etmiş, görünür kılmış ve dolayısıyla Türk Halk Müziği, teorik zeminde de anlaşılmaya ve anlatılmaya başlanmıştır" ifadelerini kullanmıştır (Ersoy, İ. 2014: 937). Bu yaklaşım halk müziğinin kuramsallaşmasında radyonun ve radyo programlarının önemini işaret etmektedir.

Radyo programlarının ülkemiz için bir okul niteliğinde olduğu bilinmektedir. Radyo hem bünyesinde kendi sanatçılarını yetiştiren, hem de radyoları başında kalemini defterini hazırlayan yüzlerce halk müziği sevdalisına öğretmenlik yaparak türkülerini satır satır öğreten bir okul olarak faaliyetlerini sürdürmüştür.

Köy enstitüleri de müzik eğitiminde radyo yayınlarından yararlanılıyordu. Köy enstitülerinin ilk kurulduğu yıllarında enstitülerde radyonun olmaması veya çok az olmasına rağmen evlerinde radyosu olan enstitü yöneticileri ve öğretmenleri imkanları dahilinde enstitü öğrencilerinin müzik eğitiminde radyodan yararlanmalarını sağlamışlardır. Radyonun özellikle "Bir Türkü Öğreniyoruz" adlı programı sayesinde türkülerini öğrenen köy enstitüsü öğrencileri öğrendikleri türkülerini öğreten ve memleketin her köşesine dağılmasına sağlayan nefesler olmuşlardır. (Uçan, A. 2016: 210)

Köy enstitülerinin müfredatlarında bulunan müzik derslerinde, halk müziğinin derlenmesi, öğretilmesi ve geliştirilmesi etkinlikleri bu eğitim kurumlarının halk müziğine ve halk kültürüne katkılarını göz önüne sermiştir. Ayrıca açılan bu köy enstitülerinden mezun olan öğretmenler halk müziği mirasımızın yurt geneline yaygınlaştırılmasına katkıda bulunmuşlardır.

Köy enstitüleri 1943 müzik öğretim programında V. Sınıfta 'köy türkülerinin öğretilmesi ve notaya alınması; başlıca ilke, amaç, konu ve etkinliklerden biri olarak belirlenmişti. Köy enstitülerindeki uygulamalarda türkülerini ve oyun havalarını derlemeye ve notaya almaya bir tür 'yarı yaratma' gözüyle de bakılıyordu. Derleme çalışmalarına köy enstitülerinde büyük önem

verilmiş öğrenciler tarafından türküler ve türkülü oyun havaları derlenmiş ve yayınlanmıştır (Uçan, A. 2016: 175).

Köy enstitüleri eğitim ve öğretimde yer aldığı süre boyunca halk müziğinin kuramsallaşmasında gerek çalgı eğitimiyle, gerekse âşıkların ve usta öğreticilerin gayretleriyle katkı sağlamıştır. Âşık Veysel Şatıroğlu ile birlikte Âşık Ali İzzet Özkan bu amaçla görevlendirilerek çeşitli enstitülerde görev yapmışlardır.

1960 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Halk Eğitimi Genel müdürlüğü' ne bağlı olarak açılan Halk Eğitim Merkezleri, yerli sazların eşliğinde halk oyunları oynatmak, türkülerini derleyip saptamak, bağlama, cura gibi sazların çalınmasını öğretmek gibi (Ülkütaşır, 1973: 86) misyonları yüklenerek amatör ruhla beslediği birçok kursiyerinin ileriki aşamalarda profesyonel olduğuna şahitlik etmiştir.

1966 ve Sonrası Çalışmalar

Halkevlerinin kapanmasıyla birçok folklor malzemesi, doküman ortada kalmış; bunları derleyecek toplayacak yeni bir yapılanmaya ihtiyaç duyulmuştur ve bu doğrultuda 1966'da iç ve dış Türklerle ilgili bütün Türk Folkloru ve konuları (Halk edebiyatı, tiyatrosu, halk sanatları, halk gelenek ve görenekleri, inançları, halk müziği, halk oyunları, giyim-kuşam vb.) üzerinde derleme, araştırma, inceleme, karşılaştırma gibi bilimsel çalışmalar yapmak, bunları düzenleyip yayınlamak, gerekli sayıda ve nitelikte uzman yetiştirmek, folklor arşivi, müzesi, kitaplığı kurmak, folklor çalışmalarını birleştirmek ve teşvik etmek üzerine "Milli Folklor Enstitüsü" milli bir kültür kurumu olarak kurulmuştur (Ülkütaşır, M. Ş. 1973: 96). Milli Folklor Enstitüsü 1973'te Kültür Bakanlığı'na bağlanmış; Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü adından sonra adı Araştırma Geliştirme Genel Müdürlüğü olmuştur (Elçi, A. C. 2008: 51). Müdürlük vizyonunu Kültürel değerleri araştıran, koruyan, geliştiren ve tanıtan, uluslararası pazarda yüksek rekabet gücü sağlayacak yetkin ve kaliteli işgücünün yetiştirilmesini sağlayan, yenilikçi, yönlendirici bir birim olmak şeklinde belirlemiştir.

Derleme çalışmalarının çeşitli kurumlar ve bireysel çabalarla devam ettiği sıralarda Kültür Bakanlığı tarafından halk müziğimizin derlenmesi, korunması, yurt içinde ve yurt dışında konserler ve etkinliklerle yaygınlaştırılması düşüncesiyle korolar açılmaya başlamıştır. 1975 yılında "Devlet Halk Dansları Topluluğu", 1986 yılında "Ankara Devlet Türk Halk Müziği Korosu", 1990 yılında "Sivas Devlet Türk Halk Müziği Korosu" ve "Urfa Devlet Türk Halk Müziği Korosu" kurulmuştur.

1993 yılında Türk kültürünün önemli bir parçası olan türkülerini bütün içindeki yerini koruyarak farklı icra biçimleriyle sunarken, halk müziğine yeni ve çağdaş bir bakış açısı getirmeyi amaçlayan "İstanbul Devlet Modern Folk Müzik Topluluğu" kurulmuştur. 1993 yılında "İstanbul Devlet Türk Halk Müziği Korosu" kurulmuş, faaliyetlerine Ekim 2008 de başlamıştır.

2000 yılında, yeryüzünde Türkçe konuşulan tüm bölgelerin geleneksel müziklerinin yurt içi ve yurt dışında tanıtımını kendisine amaç edinerek kurulan "Ankara Türk Dünyası Müzik Topluluğu" faaliyete geçmiştir. Aynı yıl, Türk Müziği ve halk danslarımızı öz değerlerinden yararlanarak çağdaş sanat anlayışına dayanan bir yorum uygulamak, ülkemizin sahip bulunduğu kültürel ve folklorik değerlerini tanıtmak amacıyla kurulmuş olan "İzmir Devlet Türk Dünyası Dans ve Müzik Topluluğu" 2008 yılında faaliyete geçmiştir.

Halk şairlerinin ve aşıklarının bayramı olarak İlki 1931 yılında gerçekleştirilen “Halk Şairleri Bayramından sonra II. Halk Şairleri Bayramı, 30 Ekim 1964’te General Fuat Doğu’nun önderliğiyle gündüz ve gece olmak üzere iki program olarak gerçekleştirilmiştir” (Kaya, D. 2012: 10). Uzun süren bir aradan sonra 2007’ de III. Sivas Âşıklar Bayramı adı altında tekrar başlatılmıştır. 2007 yılında SİFAHOD tarafından 3. Sivas Âşıklar Bayramı düzenlenmiş olup, geleneksel hale gelen bu bayramın 4. sü ve 5.si izleyen yıllarda gerçekleştirilmiştir.

2010 yılında düzenlenen 5. Sivas Âşıklar Bayramı ‘Uluslararası Âşıklar Bayramı’ olarak kutlanmaya başlamıştır. Bu tarihten itibaren her yıl düzenli olarak yapılan “Uluslararası Sivas Âşıklar Bayramı”na yurt dışından Kazakistan, Irak, Gürcistan, Azerbaycan, İran gibi ülkelerdeki âşıkların yanı sıra ülkemizden de yüzlerce âşık, ozan ve şair katılmıştır.

Halk müziğimizin ve kültürümüzün önemli yapı taşlarından biri olan âşıklık geleneğimizin yaşatılması ve gelecek nesillere aktarılmasını sağlayan kurum, kuruluş ve derneklerimizin özverili çalışmaları sayesinde bu tür organizasyonların çoğalacağı umut edilmektedir.

Son yıllarda TRT ‘nin halk müziği adına yaptığı en önemli çalışmalardan birisi de TRT Türkü kanalıdır. TRT bu kanalı açmasıyla birlikte 24 saat Türk Halk Müziği yayını yaparak ve yaptığı yayınları kendi yayıncı politikasıyla sunarak türkülerin halka ulaşmasında ve yaygınlaştırılmasında önemli bir rol üstlenmiştir.

Çalışmanın buraya kadar olan bölümünde daha çok derleme, icra ve yaygınlaştırma faaliyetleri gösteren kurumların çalışmaları ele alındı. Bu kurumların çalışmaları kapsamında derlenen binlerce türkünün TRT repertuarına geçmesine katkısı olanların emekleri yadsınamaz. Ancak yapılan araştırmalar ve ezgilerin mahalinde karşılaştırılmaları sonucu bazı yanlışlıkların ortaya çıktığı görülmüş olup Eroğlu konuyla ilgili sebepleri dört bölümde göstermiştir.(Eroğlu, T. 1993: 148) Eroğlu bu bölümleri: Kaynak kişilerin yetersizliği, Derleyicinin yetersizliği, Notist hatası, Repertuar kurulu hatası olarak belirtirken, konunun çözümü için bu alanların hepsinde formasyona sahip insanların çalışması gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Benzer şekilde Güray ve Aydın düşüncelerini “elde olan derleme ve arşiv kayıtlarının tekrar ele alınarak analiz edilmesi, eski geleneklerin hala yaşayan hallerinin yerinde tetkik edilmesi ve geçmiş müzik geleneklerinin günümüzdeki icra yapıları içinde daha yoğun bir şekilde yer almasını sağlayacak yolları günümüz "müzikoloji" ekollerinin önerdiği güncel tekniklerle gündeme getirilmesi gerekliliği” şeklinde gündeme getirmiştir. (Güray, C. ve Aydın A. F. 2015: 77)

Dönem şartları göz önüne alındığında birçok zorluklara ve sıkıntılara rağmen derlenmiş ama notaya alınamamış türkülerimiz bulunmaktadır. Sürekli eleştiri konusu olan bu türkülerimiz için TRT önemli bir karar alarak bu derleme çalışmalarını gözden geçirmek, derlenen ama notaya alınmayan türkülerin notasını yazmak üzere çalışmalar başlamış durumdadır. TRT Tarihi Türk Müziği Arşivinin müzik dünyasına kazandırılması ve sanatseverlerin müzikbilimcilerin yararlarına sunulması projesi kapsamında hazırlanan internet sitesi sayesinde verilere ulaşmak artık çok daha kolay olmaktadır.

TRT Müzik Dairesi THM Repertuar Kurulu ve İcra Denetleme Kurulu Başkanlığı görevlerini yürüten sanatçı Kubilay Dökmetaş’la yaptığımız görüşmede kendisi bu göreve geldikten sonra kapalı kapılar ardında duran derlenmiş ama notaya alınmamış türküler için çalışma başlattıklarını ifade etmiştir. Öncelikle Ankara Konservatuarı tarafından derlenmiş 10 000 türküden, notaya alınmamış yaklaşık 2 bin türkünün olduğunu ve bu türkülerin notaya alınması çalışmalarını başladıklarını vurgulamıştır. Ayrıca Dökmetaş bu çalışmaların TRT ve Ankara

Konservatuvarı derlemeleriyle sınırlı kalmayıp Dârü'l-Elhân derlemelerini de kapsayacağını bildirmiştir. Bu çalışmalarla ilgili olarak alanında uzman, konularına hakim sanatçı, bilim adamı ve akademisyenlerle birlikte çalıştıklarını/çalışacaklarını belirtmiştir.

Cumhuriyetten günümüze Halk Müziğinin eğitimi konusunda yer alan kurum ve kuruluşlar incelendiğinde ilk olarak 1975 yılında “İstanbul Türk Musikisi Konservatuvarı”nın açılmasıyla başlayan eğitim kurumlarının faaliyetleri, amaçları ve misyonları doğrultusundaki çalışmalar dikkat çekmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı bir “Türk Musikisi Konservatuvarı” kurulması hakkındaki talimat doğrultusunda çalışmalar yapılarak “İstanbul Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı” kurularak 3 Mart 1976 yılında eğitime başlamıştır. 1978 yılında siyasi iktidarın değişmesi sonucunda Konservatuvar, çeşitli siyasi sebeplerle kapatılmayla karşı karşıya gelse de yılsonunda siyasi iktidarın değişmesiyle tekrar görevlendirilmeler yapılmıştır. Devlet konservatuvarlarının 1982 yılında Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) kapsamına alınması ve üniversitelere bağlanmasıyla birlikte İstanbul Teknik Üniversitesi’ne bağlanmıştır. (http://www.tmdk.itu.edu.tr/tr/main/page_detail/25).

1984-1985 akademik yılında Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı, 1987 yılında ise Gaziantep Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı kurulmuş ve ilerleyen yıllarda sayıları giderek artmıştır. Üniversitelere bağlı adı Devlet Türk Müziği Konservatuvarları olan ya da içlerinde Türk müziği bölümleri olan devlet konservatuvarlarının sayıları 28’i bulmaktadır. Devlet Türk Müziği Konservatuvarlarımızın sayılarının her geçen gün artması elbette olumlu ve mutluluk verici gelişmelerdir. Ancak bu konservatuvarların işlevselliklerinin sorgulanması gerekmektedir. Eğitim öğretim programlarının, alan ve çalgı konusunda akademisyen çeşitliliğinin standartlaşması gerektiği düşünülmektedir.

“Halen birçok geleneksel çalgının öğretimine ilişkin sistemli metotlar yazılamamış, çalgıların teknik özellikleriyle ilgili (tel boyu, sap uzunluğu vb.) standartlar belirlenememiş, Türk Müziğinin kuramsal temellerine ilişkin kavramlar üzerinde herkesçe anlaşılabilir terimler geliştirilememiştir” (Tarman, S. 2012: 560). Bu sorunların bir an önce çözülüp Devlet Türk Müziği Konservatuvarlarımızın amacına, misyonuna uygun eğitim ve öğretim yuvaları haline getirilmesi gerekmektedir. Hali hazırda bulunan konservatuvarlardan mezun olan gençlerin birçoğunun aldıkları eğitimleri hiçe sayarak ya da aldıkları eğitimlere sırtını çevirmesi, koruması ve geliştirmesi gereken geleneksel müziklerimizin yerine piyasa müziklerini tercih etmeleri eğitimi öğrenci vizyonu ile uyumsuzdur.

Konservatuvar mezunu olan bazı öğrencilerin formasyon alıp öğretmen olma yoluna gitmeyi tercih etmesi, özellikle son yıllarda konservatuvarların müzik öğretmeni yetiştiren kurumlara dönüşmesine sebep olmaktadır. Burada dikkat çekmek istenilen konu konservatuvar mezunlarının öğretmen olmamaları gerekliliği değil, bu durumun gerekli düzenlemelerle (öğretim programlarının düzenlenmesi gibi) ortak bir payda altında tekrar gözden geçirilmesidir.

Müzik öğretmeni yetiştiren kurumlara baktığımızda ise ülkemizde üniversitelerin eğitim fakültelerine bağlı 27 müzik öğretmenliği bölümü bulunmakta olup bu bölümlerin hemen hepsinde öğrenciler ana çalgı olarak bağlama seçebilmektedirler. Günümüzde çok kolay söyleyebildiğimiz bu durum daha 2000 li yıllara kadar göz ardı edilen bir durumdur. Birçok üniversitede bağlamanın ders olarak okutulması şöyle dursun öğrencilerin elinde bağlama görülmesi bile tepkilere yol açıyordu.

Müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda son yıllardaki gelişmelerden en önemlisi Yüksek Öğretim Kurumunun müzik öğretmenliği lisans programı güncellemesi kapsamında halk müziği derslerini programa koymasındır. Yenilenen müzik öğretmenliği lisans programında iki dönemde verilmek üzere Türk Halk Müziği Teori ve Uygulamaları Dersi ve yine iki dönemde verilmek üzere Türk Halk Müziği Koro dersleri bulunmaktadır. Ayrıca yine iki dönem olmak üzere bağlama dersinin yanında öğrenciler alan çalgıları olarak halk müziği çalgılarını seçerek bu çalgı derslerinin eğitimi almaları öngörülmüştür.

Türk Halk Müziği Teori ve Uygulamaları I dersi için Yüksek Öğretim Kurumu içeriği “Türk Halk Müziğini oluşturan temel felsefe ve öğeler; Türk Halk müziğinin tanımı, oluşumu; Türk Halk müziğinin gelenek ve kültürümüz içerisindeki yeri, kültürel aktarımı; Türk halk müziğinde temel kavramlar (kırık havalar, uzun havalar karma ritimli ezgiler, türkü, vb.); usul kavramı (basit, birleşik ve karma usuller); Türk halk müziği perde sistemi (makam-dizi) ve aralıklar; basit makam-dizilerde seyir, deşifre ve solfej; basit makam-dizilerde seviyeye uygun farklı usul özelliği taşıyan dikte çalışmaları ve ezgi yaratma” şeklinde belirlemiştir. Türk Halk Müziği Teori ve Uygulamaları II dersi için ise içerik “Türk halk müziğinde çalgılar, ülkemizdeki yöresel farklılıklar (ağız, tavır, hançere, vb.) türkü formları ve özellikleri, farklı makam-dizilerde Türk halk müziği çalgılarıyla seviyeye uygun solfej, dikte çalışmaları ve ezgi yaratma” şeklinde belirtilmiştir.

Türk Halk Müziği Koro I dersi için “koro kültürü ve disiplinini kazanma, doğru bir entonasyonla Türk müziği ses sistemi ve ses türleri; bireysel ve toplu eser seslendirmede temel davranışları sergileme; yorumlama yeteneklerini geliştirme; Türk halk müziği eserlerini yöresel özelliklerine göre seslendirme; farklı yöre, form, usul, makam-dizide düzeye uygun Türk Halk müziği eserlerinden bir dağarcık oluşturma” içeriği öngörülmüş olup Türk Halk Müziği Koro II dersi için de “toplular icra, performans ve iletişim becerisi, eser seslendirmesinde koroda tını ve koro şefi ile uyum; bilinçli bir halk müziği dinleyicisi oluşturmaya yönelik çalışmalar; ülkemizdeki farklı yöre, form, usul, makam-dizide düzeye uygun Türk Halk müziği eserlerinden oluşturulan repertuarın oluşturulması; özellikle eğitim müziğine yönelik repertuar zenginliğinin kazandırılması şeklinde belirtilmiştir (<http://www.yok.gov.tr>). Müzik öğretmenlerinin konuya hakim olmaları elbette genel müzik eğitimini etkileyerek öğrencilerin halk müziği konusunda daha iyi yetişmelerini sağlayacaktır.

Ülkemizde 2017-2018 öğretim yılı başında programlarına öğrenci alan 25 Güzel Sanatlar Fakültesi-Müzik Bölümü bulunmaktadır. Bu fakültelerde gerek müzikoloji bölümlerinde olsun gerekse etnomüzikoloji bölümlerinde Türk Müziği ile ilgili çeşitli dersler verilmektedir. Çalgı belirlenmesinde de öğrenciler Türk Müziği çalgıları seçiminde bulunabilmektedirler.

Müzik eğitimiyle ilgili önemli kurumlarımızdan birisi de Güzel Sanatlar Liseleridir. İlk kez 1990 yılında İstanbul’da Avni Akyol Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi olarak eğitim öğretime başlayan Güzel Sanatlar Liseleri zamanla ülkenin dört bir yanına yayılarak çoğalmış ve 2017 itibarıyla sayıları 81’e ulaşmıştır. Müzik eğitim programlarının da Türk Müziği – Batı Müziği ayrışmasına girilerek önceleri %50 Batı Müziği, %50 Türk müziği müfredatları hazırlanmış olsa da 2016 eğitim öğretim müfredatlarıyla birlikte yüzdeler kaldırılarak dersler kendi adları altında verilmeye başlamıştır. Ortaöğretim Genel Müdürlüğü’nün 29/06/2016 tarihli kararıyla 11 ve 12 sınıflara Halk Müziği Teori ve Uygulamaları dersinin yanında 10 sınıf öğrencilerine zorunlu bağlama dersleri getirilmiştir. Bir başka önemli gelişme ise güzel sanatlar liselerinde çalgı eğitimi derslerinde geleneksel çalgıların müfredatının hazırlanarak uygulamaya

konulmasıdır. Milli Eğitim Bakanlığı cumhuriyet tarihi boyunca Türk müziğinin geliştirilmesi kuramsallaştırılması ve kurumsallaştırılması açısından oldukça önemli bir adım atarak Türk Halk Müziği Güzel Sanatlar Lisesi ve Türk Sanat Müziği Güzel Sanatlar Lisesi açılmasını sağladı. 2017-2018 Eğitim-öğretim yılında beş lisemizin bünyesinde açılan Halk Müziği bölümlerinde öğrencilerimiz eğitim öğretime başlamıştır.

Güzel Sanatlar Liseleri Türk Halk Müziği Bölümünde verilen müzik eğitimin, temelini Türk Halk Müziği Teori ve Uygulamaları eğitimi oluşturmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu ilgili dersin müfredatını oluştururken üniteleri Türk Halk Müziği Bilgileri, Türkü, Din Dışı Türler, Dinî Türler, Usul/Ölçü, Makamsal Müzik, Müziksel Okuma (Solfej) ve Müziksel Yazma (Dikte) olarak belirlemiştir (Dağdeviren, M. 2018b: 254)

Genel Müzik Eğitiminde ise Bakanlığın 2017 yılında hazırlamış olduğu ve bu yıldan itibaren geçerli olan müfredat programı önemlidir. Bu programda öğrencilere, öz müziğinden hareketle yakın çevreden uzağa doğru müzik bilgisi kazandırılmaya odaklanılmıştır. Öğrencinin kendi müziğinin yanında dünya müziklerinin de nasıl olduğuna yönelik bilinçlenmesi sağlanarak estetik bir bakış açısı geliştirmesi programın temel felsefesini oluşturmuştur.

Müzik dersi öğretim programları çeşitli öğrenme alanlarından oluşmaktadır. Bu alanlar içerisinde özellikle Müzik kültürü öğrenme alanı ilkökul ve ortaokul öğretim programının yaklaşık %17 sini oluşturmaktadır. Türk müziği ile bir kültür oluşturma amacıyla olan bu alanla ilgili kazanımlara yer verilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Müzik Dersi Programında ise Türk Halk Müziği ve Türk sanat müziğinin genel özelliklerini yanında, Türk Halk Müziğinin kaynakları, işlediği konular, yapısı (uzun hava, kırık hava) ve çalgıları tanıtılması, Türk müziği ritm yapıları, Türk Halk Müziği ozanlarının ve âşıklarının eserlerinin dinletilmesine kadar birçok öğrenme alanı bulunmaktadır. Ayrıca türkülerimiz dinletilirken kültürel mirasımızı korunması gerekliliği, derleyicilerin Türk Halk Müziğine sağladıkları katkının önemi, halk müziği eserlerin özellikleri (yöresi, usulü, makamı, hikâyesi) vurgulanması gerektiği belirtilmiştir. Programda dinleme ve söyleme alanları dışında yaklaşık %23 lük bir bölüm yine müzik kültürüne ayrılmıştır.

Konuyla ilgili detaylı bilgiler Milli Eğitim Bakanlığının İlkokul 1. 2. 3. 4. ve Ortaokul 5. 6. 7. 8. Sınıf Müzik Dersi Öğretim Programında ve Orta Öğretim Müzik Dersi Programında yer almaktadır.

Geleneksel müziklerin öğretimine ilişkin yaklaşımlar konusunda Öztürk'ün görüşleri: "Geleneksel müziklerimiz için yeterli sayıda araştırma, analiz, sınıflandırma yapılmamışken ve bilgi üretimi adına hala büyük boşluklar varken, genel eğitim içinde geleneksel müziklere ait olarak yürütülecek uygulamaların, bu zengin birikime ciddi zararlar vereceği, anlam ve işlevlerini yitirmenin eşiğine getirilmiş olunacağı artık görülmelidir." (Öztürk, O, M. 2005) şeklinde olup öncelikle halk müziğinin kuramsal olarak eksikliklerinin tamamlanmasından sonra eğitimde yer alması gerekliliğinden bahsetmektedir.

SONUÇ

Cumhuriyetin kurulmasından günümüze kadar gerek derleme çalışmalarını yapan/yaptıran kurumlar, gerekse bu derlenen türkülerini icra yoluyla halka taşıyan/yaygınlaştıran kurumlar ve bu verileri bilgiye çevirip eğitimde kullanan kurumlarımız tarafından halk müziği mirasımız adına birçok çalışma yapılmış ve yapılmaya da devam edilmektedir.

İlk yıllarda dönem politikaları gereği derlemelerin çoksesli müziğin alt yapısını oluşturması olarak düşünülse de zamanla öz varlığını kabul ettiren halk müziğimizde kurumsallaşma hep dönem politikaları doğrultusunda gerçekleşmiştir. Bu süreçte en çok yapılan hatalardan birisi halk müziğinin tek tipleştirilmesi olarak icra kurumlarında yapılmıştır.

TRT'nin güzel uygulamalarının yanında halk müziğimizi tek tipleştirme çalışmaları, konservatuvarlarımızın misyonunu beklentilerin altında gerçekleştirmeleri, polis radyosuyla başlayan ve kitle iletişim araçlarıyla yok sayılmaya başlanan türküler, özel televizyonların yarışma programlarında Türk Halk Müziği-Fantezi diye bir tarz yaratılarak halk müziğine yeni yaklaşımlar sergilemesi, devlet kurumlarının sanatçı kadrolarının kısıtlanması ve sayılabilecek onlarca olumsuzluk, tarihi binlerce yıllık olan halk müziğimizin kurumsallaşmasını sadece yavaşlatmıştır.

Derlemesi gerçekleştirilmiş olup notaya aktarımdaki yanlışlıklar, notaları sabit ölçüye/usule sığdırmak için yapılan ezgi değişiklikleri, türkülerin sözlerini değiştirme çabaları vb. durumlarında olduğu bilinmektedir. Yukarıda adı geçen kurumların bazıları bu durumu tespit ederek bu yönde çalışmalarını artırmalıdır.

Dönem şartları göz önüne alındığında birçok zorluklara ve sıkıntılara rağmen derlenmiş ama notaya alınamamış türkülerin notasını yazmak üzere çalışmalar başlamış durumdadır. TRT'nin öncelikle Ankara Konservatuvarı tarafından derlenmiş ama notaya alınmamış yaklaşık 2 bin türküyü notaya almak için alanında uzman, konularına hakim sanatçı, bilim adamı ve akademisyenlerle birlikte başlattıkları çalışmalar önemlidir. Ayrıca bu çalışmaların TRT ve Ankara Konservatuvarı derlemeleriyle sınırlı kalmayıp Dârü'l-Elhân derlemelerini de kapsayacak olması da sevindirici bir gelişmedir.

Son yıllarda artan kişisel derlemelerin standartlaşması gerekmektedir. Bilimsel yollarla ve bilimsel verilerle çalışan işinin uzmanı kişilerin daha çok sahada çalışma yapması gerekmektedir. Lisans ve lisansüstü eğitimlerde konu ile ilgili dersler verilebilir.

Eğitim kurumlarında ise gerek Güzel Sanatlar Liselerinin, gerek konservatuvarların alt yapı oluşturulmadan, imkân ve olanaklar fazla gözetilmeksizin bizim ilimizde de olsun mantığıyla açılması, istendik sonuçlara ulaşmamızı geciktirmesine rağmen özellikle müzik öğretmenliği programlarında ve güzel sanatlar liselerinde gerçekleştirilen eğitim programlarının güncellenmesi kapsamında halk müziğinin eğitim boyutunun gelişmesine katkı sağlaması açısından yapılan önemli çalışmalardır. Bu kurumlarda özellikle zorunlu bağlama derslerinin olması ve “Halk Müziği Teori ve Uygulamaları” ve “Türk Halk Müziği Koro” derslerinin müfredata konulması önemlidir.

Derlendiği günden itibaren maalesef gün yüzüne çıkamayan, arşivlerde çürümeye bırakılan Anadolu'nun kayıp türkülerini yakında dinleme temennisiyle...

KAYNAKLAR

- Altuğ, Nevzat. (2015), “Muzaffer Sarısözen'den Günümüze Türk Halk Ezgilerinin Nota Yazım Yöntemleri” Ölümünün 50.Yılında Muzaffer Sarısözen Sempozyumu Bildirileri, Sivas.
- Asaf, Seyfettin, Sezai. (1926) “Yurdumuzun Nağmeleri”

- Dağdeviren, Mustafa. (2018a) Cumhuriyetten Günümüze Halk Müziği Derleme Çalışmaları ve Anadolu'nun Kayıp Türküleri” Ecsac'18 European Conference On Science, Art & Culture, Antalya
- Dağdeviren, Mustafa. (2018b) “Güzel Sanatlar Liseleri Türk Halk Müziği Bölümü Türk Halk Müziği Teori ve Uygulamaları Dersi Programının İncelenmesi” Güzel Sanatlar ve Eğitim Araştırma Yazıları I, Cumhuriyet Üniversitesi Matbaası, Sivas.
- Deniz, Ünsal. (2018a). Müsikînin “Yeni Ses”i: Alaturka Müsikînin Kaldırılması Doğru mudur? Değil midir? Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research, Cilt: 11 Sayı: 59, www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581, <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2018.2655>
- Deniz, Ünsal. (2018b) “Rauf Yektâ Bey’in Türk Halk Müziği Hakkındaki Görüşleri”, The Journal of Academic Social Science Studies, International Journal of Social Science, Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7761>, Number: 71 , p. 249-276,
- Duman, Selçuk. (2013) “Modern Türkiye'nin İnşasında Halkevleri Ve Sivas Halkevi Örneği” Berikan Yayınevi, Ankara.
- Elçi, Armağan Coşkun. (2008), “Tarihsel Gelişim Bağlamında Türk Halk Müziği Araştırmaları” Millî Folklor, 2008, Yıl 20, Sayı 78.
- Eroğlu, Türker.1993 ‘TRT ve Türk halk müziği derlemeleri’ T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları Ankara
- Ersoy, İlhan. (2014), “Türk Halk Müziğinin Yeniden Üretimi/İnşası: Ulusal Kaynaştırma Projesi Olarak “Yurttan Sesler” Topluluğu” International Journal of Human Sciences, 11(2), 931-947. doi: 10.14687/ijhs.v11i2.3057
- Feyzi, Ahmet. (2015) “Darü'l Elhan'a Ait Anadolu Halk Şarkıları Defterlerinde Erzurum Türküleri” A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (Taed) 54, Erzurum.
- Gazimihal, Mahmut Ragıp. (2006), “Anadolu Türküleri ve Musiki İstikbalimiz” Yayına Hazırlayan Metin Özarslan, 2. Baskı, İstanbul
- Güray, Cenk .- AYDIN Ali Fuat. (2015), “Muzaffer Sarısözen'in Kişiliğinde Ülkemizdeki ‘Batılma’ Sürecinin Geleneksel Müzikler Üzerindeki Etkisinin Tartışılması: Bir Dönüşümün Öyküsü” Ölümünün 50.Yılında Muzaffer Sarısözen Sempozyumu Bildirileri, Sivas.
- Karabulut. Ayşe Turan. (2013), “Türk Halk Bilgisi Derneği Tarafından Yayımlanan Halk Bilgisi Haberleri Dergisi Hakkında Kısa Bir Değerlendirme”, A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 143-149, Erzurum
- Kaya, Doğan. (2012). “VI. Sivas Halk Şairleri Bayramı Ve Geride Bıraktıkları” Kültür Çağlayanı, Sayı. 15, Sivas.
- Kaymak, Mansur. (1982) “Folklorumuza Gönül Verenler Sadi Yaver Ataman” Türk Halk Müziği ve Oyunları Folklor Dergisi, 1. Cilt, Sayı 3, Ankara.
- Kolukırık, Kubilay. (2014), “Osmanlı Devleti'nde İlk Resmî Konservatuvar Olan Dârülelhanda Derleme ve Yayım Faaliyetleri”, Türkiyat Araştırmaları Dergisi Sayı:35

- Özcan, N. (2012). “Dürrü Turan”, Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul
- Öztürk, Okan Murat. (2005), “Geleneksel Müziklerin ‘Westernizasyonu’: Binilen Dalın Kesilmesi”, Genel Müzik Eğitiminde Geleneksel Müziklerimiz Sempozyumu Bildiri Metni, Van.
- Saygun, Ahmet Adnan. (1940), “Halk Evlerinde Musiki” Cumhuriyet Halk Partisi Yayınları, Ankara.
- Sipos, Janos. (2009), “Anadolu’da Bartok’un İzinde” çev. Sanat Deliorman, haz. Bülent Aksoy, Pan Yayıncılık, İstanbul.
- Şenel, Süleyman (1999). “Cumhuriyet Dönemi’nde Türk Halk Müziği Araştırmaları”, Folklor/Edebiyat, 17: 99-128.
- Tarman, Süleyman. (2012), “Müzik Ve Kültürel Doku” KTÜ 1. Uluslararası Müzik Araştırmaları Sempozyumu, Trabzon
- Toygar, Kamil. (1983), “Folklor Kurumlarımız Folklor Derneklerine Toplu Bakış” Türk Halk Müziği ve Oyunları Folklor Dergisi 1. Cilt, Sayı 6, Ankara
- Uçan, Ali. (2016), “Atatürk Ve Köy Enstitülerinde Müzik Eğitimi” Arkadaş Yayınevi Ankara
- Ülkütaşır, M. Ş. (1973), ‘Cumhuriyetle Birlikte Türkiye’de Folklor Ve Etnografya Çalışmaları’, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Yayınları:1, Ankara
- Yönetken, Halil Bedi. (1966), “Derleme Notları” Orkestra Yayınları, İstanbul
- Yönetken, Halil Bedi. (1946) “Sivas Halk Müziği Araştırmaları” Ülke Gazetesi, Sivas.
- Yönetken, Halil Bedi (1982), “Türkiye’de Müzik Folkloru Çalışmaları” Musiki Mecmuası. Yıl. 35. No. 398. Atalay Matbaası, İstanbul.
- Zeyrek, Şerafettin (2006), “Türkiye’de Halkevleri ve Halkodaları” Anı Yayıncılık, Ankara

İnternet Kaynakları

http://www.tmdk.itu.edu.tr/tr/main/page_detail/25 (Erişim Tarihi 10.01.2018)

http://www.yok.gov.tr/documents/10279/41805112/Muzik_Ogretmenligi_Lisans_Programi.pdf
(Erişim Tarihi 10.12.2018)

Görüşme

Dökmetaş, Kubilay (TRT Müzik Dairesi THM Repertuvar Kurulu ve İcra Denetleme Kurulu Başkanlığı görevlerini yürüten, sanatçı ile görüşme, 03 Ocak 2018 Ankara)

Ayık, Ahmet (SİFAHOD Dernek Başkanı ile Görüşme, Sivas, 17 Kasım 2017).